

Makrofokus

Cirkulär ekonomi – behovet av en god cirkel

- ▶ Än så länge ingen frikoppling (decoupling) mellan tillväxt och resursanvändning
- ▶ Minskad materialanvändning en nyckelfråga för klimat och naturens mångfald
- ▶ Fler politiska åtgärder behövs för att skapa en marknad för cirkulära lösningar

Materialförbrukningen har en stor negativ påverkan för klimatet och jordens ekosystem. Till skillnad från koldioxidutsläppen finns inga tecken på att materialanvändningen mattats av, och den väntas nästan fördubblas till 2060 om inga åtgärder vidtas.

En riktning mot cirkulär ekonomi, vilket innebär att varor återvinns och produceras med mindre råvara och för att hålla längre, behövs för att minska materialanvändningen. Principerna är enkla men i praktiken är den globala ekonomin allttjämt mestadels linjär. På både EU-nivå och i Sverige planeras åtgärder att öka cirkulariteten. Fler åtgärder behövs för att öka incitamenten för minskat materialbruk och skapa en marknad för cirkulära lösningar. Den svenska regeringens förslag om ett kvotsystem för återvunnet material kan styra ekonomin i rätt riktning men även specifika styrmedel för minskat materialbruk borde övervägas. På ett globalt plan skulle ett högre pris på koldioxid också stödja övergången till cirkulär ekonomi, eftersom cirkulära processer generellt sett har lägre utsläpp.

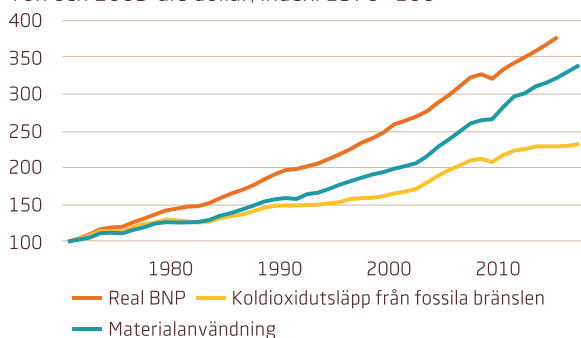
Analytiker:

Maija Kaartinen, Ekonom, maija.kaartinen@swedbank.se, +46 73 045 1197

Andreas Wallström, Prognoschef, andreas.wallstrom@swedbank.se, +46 8 700 93 07

Global materialanvändning fortsätter att öka

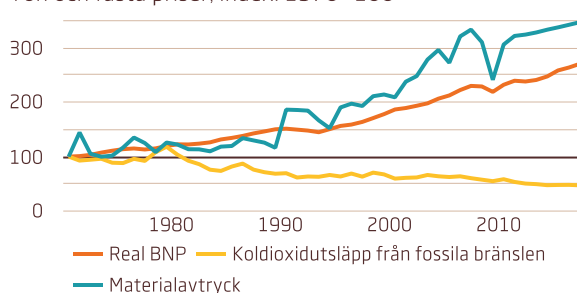
Ton och 2005-års dollar, index: 1970=100

Källor: International Resource Panel, BP, Swedbank Analys & Macrobond

Svenskt materialavtryck har stigit mer än BNP

Ton och fasta priser, index: 1970=100

Anm. Inhemsk materialutvinning och nettoavtrycket från utrikeshandeln.
Källor: International Resource Panel, BP, DG ECFIN, Swedbank Analys & Macrobond

Resursanvändning en nyckelfråga för klimat och mångfalden

Global materialanvändning fortsätter att öka snabbt. Sedan 1970 har materialanvändningen över tredubblats enligt estimat från the International Resource Panel. Ökningen bara mellan 2007 och 2017 uppgick till 30 procent.

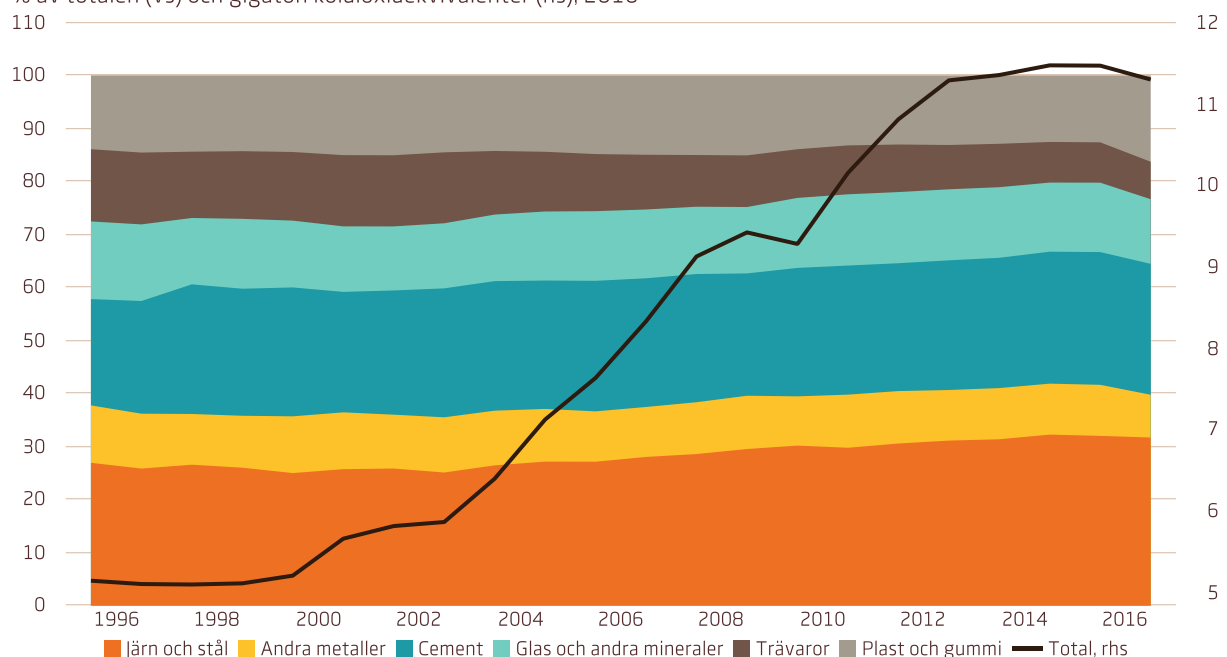
Till skillnad från globala koldioxidutsläpp visar inte materialanvändningen på någon avmattning utan fortsätter att öka med BNP-utvecklingen. Även i Sverige, där koldioxidutsläppen mer tydligt har frikopplats från BNP-tillväxten, har materialförbrukningen ökat mer än BNP. Den globala trenden väntas fortsätta. Enligt OECD (2018) kommer materialkonsumtionen att fördubblas mellan 2017 och 2060 om inga politiska åtgärder vidtas, trots en minskad materialintensitet. Världsbanken (2018) uppskattar att avfall som genereras årligen kommer att öka med 70 procent till 2050.

Den uppenbara risken med en snabb användning av råvaror är att vissa kommer att ta slut. Det är exempelvis tveksamt om vissa metaller som behövs för batterier kommer att räcka till för elektrifiering i hela världen. En växande råvaruanvändning är dessutom förödande för klimatet. 23 procent av de globala växthusgasutsläppen uppskattas ha kommit från materialproduktionen år 2015, varav järn och stål samt cement stod för över hälften (Hertwich, 2021). Ur ett bredare perspektiv beräknar EU-kommissionen att hälften av de globala växthusgasutsläppen kommer från utvinning och bearbetning av naturresurser.

Dessutom beräknas utvinningen och bearbetningen av råvaror ligga till grund för 90 procent av förluster av biodiversitet och överbelastning av vattenresurser. Detta innebär störningar för jordens ekosystem, vilket i sin tur riskerar enorma problem för mänskligheten, såsom en kraftigt försämrad mat- och vattensäkerhet och fler naturkatastrofer. Även risken för fler pandemier bedöms öka med mindre mångfald i naturen (Nature, 2020). Dessa problem är också sammanlänkade med klimatet eftersom klimatförändringen är en viktig orsak till förstörelsen av ekosystem. Även det motsatta gäller i vissa fall: avverkningen av skogsytor minskar exempelvis kolsänkor och förvärrar alltså klimatförändringen.

Växthusgasutsläpp från materialproduktion

% av totalen (vs) och gigaton koldioxidekvivalenter (hs), 2016

Källor: Hertwich (2021), Swedbank Analys & Macrobond

Cirkulär ekonomi är större än sopsortering

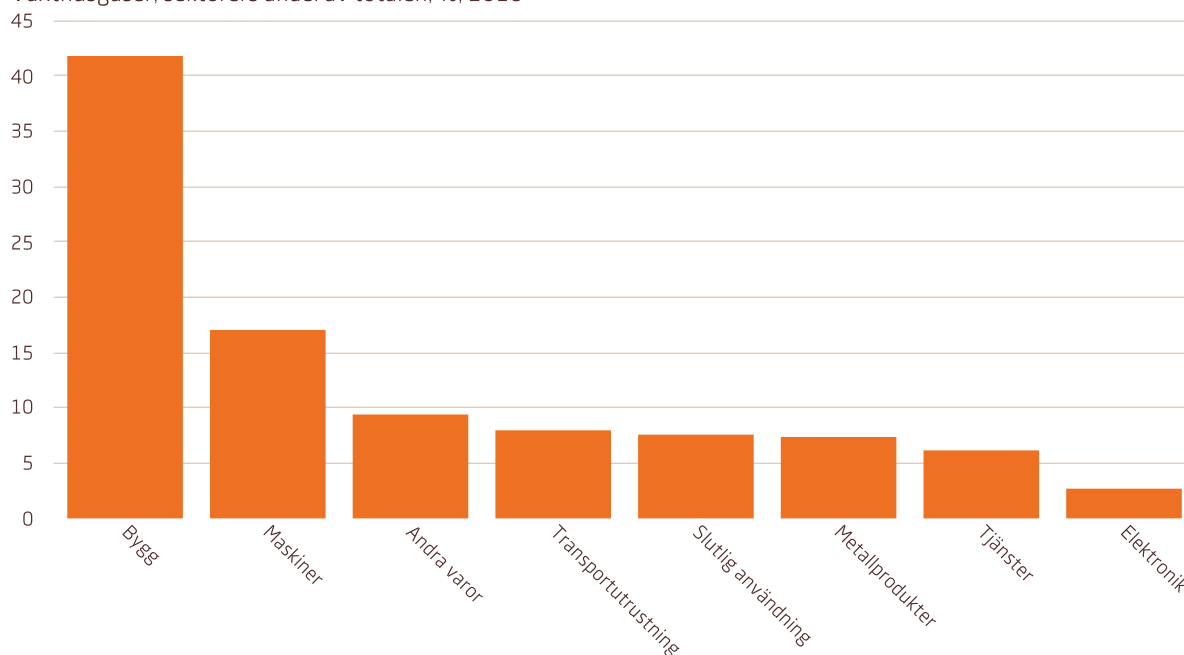
Cirkulär ekonomi är ett brett koncept och saknar en specifik definition. Begreppet innefattar vanligtvis olika strategier för att minska användningen av råvaror och produktionens miljöpåverkan där en viktig princip är att så mycket råvara som möjligt återvinns. Många av dagens varor är dock inte lämpade för cirkuläritet utan det skulle krävas att material och produkter från början utvecklas för att kunna återvinnas.

Materialanvändningen kan även minskas genom att varor produceras mer materialeffektivt och för att hålla en längre tid. Dessutom ska spillmaterial under produktionen, en stor mängd inom exempelvis byggsektorn, minimeras. Förutom återvinning och bättre produktionsprocesser bidrar även reparation och underhåll av varor till cirkuläritet. Även delningsekonomi nämns ofta som en del av detta.

Cirkulära lösningar vore speciellt viktiga inom byggsektorn och den tunga industrin som har en stor miljöpåverkan genom sitt materialbruk. Råvaror såsom järn och stål samt cement står för en betydande del av den globala materialanvändningen. Utöver stål och cement har även användningen av plast och aluminium en stor negativ miljöpåverkan. Generellt är investeringar en viktig orsak till materialrelaterade utsläpp (Hertwich, 2021). En utmaning med den gröna omställningen är att stora investeringar i gröna teknologier och infrastruktur behövs för att nettonollutsläppen ska nås samtidigt som dessa också kan innebära betydande materialkonsumtion. Markanvändningen är samtidigt den viktigaste orsaken till förluster av biodiversitet, och en mer hållbar matproduktion och -konsumtion är där en viktig lösning.

Globala utsläpp från materialproduktion

Växthusgaser, sektorers andel av totalen, %, 2016

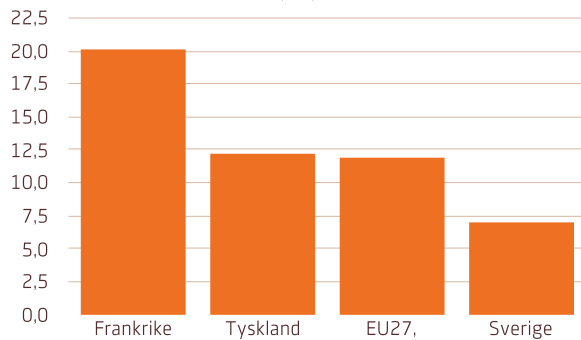
Källor: Hertwich (2021), Swedbank Analys & Macrobond

Den cirkulära ekonomin är fortfarande förhållandevis liten. År 2020 stod den endast för 8,6 procent av den globala ekonomin enligt rapporten the Circularity Gap Report (2021). Enligt Eurostat beräknas andelen cirkulär materialanvändning uppgå till 12 procent i hela EU och endast 7 procent i Sverige. Sveriges relativt låga grad av cirkuläritet förklaras både av en hög materialutvinning inom gruv- samt trävaru- och pappersindustrin, samt av en återvinningsgrad under EU-genomsnittet. Inom EU återvinns 56 procent av avfallet medan motsvarande andel i Sverige är 49 procent.¹ Ännu är alltså ekonomin mer linjär än cirkulär.

¹ Eurostats beräkning som avser år 2016

Cirkulär materialanvändning

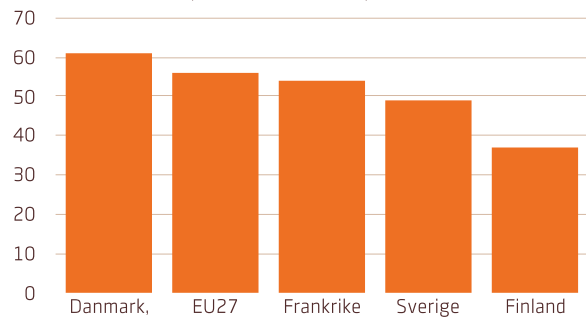
Andel cirkulär materialbruk, %, 2019

Källor: Eurostat, Swedbank Analys & Macrobond

Återvinningsgraden

Återvunnet avfall, % av total avfall, 2016

Anm. Exkl. storskalig mineralavfall

Källor: Swedbank Analys & Macrobond

Hur mycket kan cirkulär ekonomi hjälpa?

En omställning mot en mer cirkulär ekonomi skulle kunna minska växthusgasutsläppen betydligt. Enligt vissa beräkningar kan förnybar energi och energieffektiviseringar endast minska 55 procent av växthusgas-utsläppen, medan resten kommer från varuproduktion.² Cirkulär ekonomi bedöms kunna minska utsläpp från varuproduktion med hälften. I en rapport av tankesmedjan Sitra (2018) uppskattas det att cirkuläritet skulle kunna minska utsläpp från den tunga industrin i EU med 56 procent till 2050 jämfört med basscenariot. Enligt rapporten Circularity Gap Report (2021) skulle cirkuläritet, brett definierat, kunna minska de globala utsläppen med nästan 40 procent. Förutom utsläppen skulle en mer cirkulär ekonomi även kunna minska problemen med andra luft- och vattenföroreningar, exempelvis plastavfall, och motverka produktionens negativa effekter på naturens mångfald.

Cirkulära produktionsprocesser räcker dock inte till för att eliminera all påverkan som produktion har på naturen. Energi och ny råvara behövs även i cirkulära produktionsprocesser. Dessutom försämras kvaliteten på råvaror när de återvinns flera gånger. Därför behövs även många andra lösningar såsom förnybar energi och elektrifiering.

Politik behövs för att ge incitament till cirkulära lösningar

EU aviserade förra året en handlingsplan för cirkulär ekonomi som bland annat innehåller ett mål om att EU ska halvera hushållsavfallet till 2030. Dessutom föreslogs åtgärder såsom stramare avfallsagstiftning, obligatorisk användning av återvunnen plast i vissa varor, och att ge konsumenterna rätten att reparera sina elektronikvaror. Åtgärder för att minska användningen av engångsprodukter gjorda av plast har redan genomförts. EU-parlamentet har även efterlyst EU-mål för materialanvändningen till 2030. Cirkulär ekonomi ska dessutom bli en kategori av EU:s gröna taxonomi.

Även den svenska regeringen aviserade i år en strategi för cirkulär ekonomi. I planen förslås bland annat ett kvotssystem för förnybara råvaror. Detta skulle innebära att varuproducenterna inom utvalda sektorer tvingas blanda in en viss andel återvunnen råvara i sin produktion, vilket kan jämföras med reduktionsplikten för bensin. Ett förslag förbereds till december där plast, papper och fosfor har nämnts som möjliga varugrupper. Regeringen avser även att utvidga skatteavdraget för uthyres- och reparationstjänster. Cirkuläritet ska också tas hänsyn till vid offentlig upphandling. Industriklivet, ett stödprogram för industriell forskning och utveckling, har breddats till cirkulära lösningar. Dessutom arbetar den svenska regeringen på EU-nivå för införandet av digitala produktpass, med information för konsumenterna om vilka material som ingår i olika varor samt hur de kan återvinnas eller repareras.

Förbättrad reglering är välkommet för att bland annat förbättra avfallssorteringen och standarden på återvunnet material samt för att öka informationen av olika varors miljöpåverkan. Minst lika viktigt är dock

² Ellen MacArthur Foundation (2019)

att införa styrmedel för att skapa ekonomiska incitament för cirkulära lösningar. Det ovannämnda kvotssystemet skulle kunna öka efterfrågan på återvunnen råvara och på det sättet ge incitament till ökad återvinning och teknologiutveckling i de sektorerna som omfattas.

Om hela ekonomin ska göras cirkulär kommer dock även bredare styrmedel behöva användas. Möjligen kan kvotssystemet breddas till fler sektorer. Skatter och subventioner är klassiska styrmedel. Användningen av nya råvaror skulle kunna beskattas i större utsträckning samtidigt som cirkulär materialanvändning och reparation subventioneras. Utöver kostnadsincitament behövs dock även statligt stöd för infrastruktur och teknologiutveckling. Politik för att öka cirkuläriteten skulle inledningsvis kunna driva upp priserna på de varor som omfattas men på sikt skulle teknologisk utveckling kunna bidra stort till utveckling och även dämpa priserna.

Referenser:

Circle Economy, 2021: "The Circularity Gap Report, 2021."

Ellen MacArthur Foundation, 2019: "Completing the picture: How the circular economy tackles climate change."

Europeiska kommissionen, 2020: "Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe."

Europeiska Kommissionen, 2019: "The European Green Deal." Brussels, 11.12.2019. COM(2019) 640 final.

European Cluster Observatory, 2017: Priority Sector Report: Circular Economy.

Grafström, Jonas and Aasma, Siri, 2021: "Breaking circular economy barriers." Journal of Cleaner Production 292 (2021) 126002.

Hertwich, Edgar G., 2021: "Increased carbon footprint of materials production driven by rise in investments." Nature Geoscience, Vol. 14, March 2021, pp. 151-155.

The OECD, 2019: "Global Material Resources Outlook to 2060: Economic Drivers and Environmental Consequences." OECD Publishing, Paris.

Regeringskansliet, 2021: "Cirkulär ekonomi: Handlingsplan för omställning av Sverige."

Sitra, 2018: "The circular economy: A powerful force for climate change mitigation."

Sitra, 2021: "The circular economy is key to halting biodiversity loss." Tim Forslund, 2021.

Tollefson, Jeff, 2020: "Why deforestation and extinctions make pandemics more likely." Nature, 2020.

World Bank, 2018: "What a waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050."

Viktig information

Detta dokument har sammanställts av analytiker på Swedbank Large Corporates & Institutions (LC&I) Makro Research. Makro Research består av research-avdelningar i Sverige, Norge, Finland, Estland, Lettland och Litauen, och är ansvariga för att förbereda rapportering om den ekonomiska utvecklingen på den globala marknaden och hemmamarknader.

Vad vår research är baserad på

Swedbank Makroanalys grundar sin analys på mångsidig information och olika aspekter. Till exempel: grundläggande analys av cyklisk och strukturell ekonomisk utveckling, aktuellt eller förväntat marknadssentiment, förväntade eller faktiska ändringar i kreditvärdighet, samt interna eller externa förhållanden som påverkar priserna på utvalda valuta- och ränteinstrument. Beroende på typen av investeringsrekommendation kan tidshorisonten variera mellan kort sikt och upp till 12 månader.

Rekommendationsstruktur

Rekommendationer i valuta- och ränteinstrument görs både på spotmarknaden och i derivatinstrument. Rekommendationer kan uttryckas i absoluta termer, till exempel attraktiva pris-, ränte- eller volatilitetsnivåer. De kan också uttryckas i relevanta termer, till exempel långa positioner kontra korta positioner.

När det gäller spotmarknaden, innehåller våra rekommendationer en inträdenivå, medan rekommendationsuppdateringar inkluderar vinst samt oftast, men inte alltid, en föreslagen utträdesnivå. När det gäller rekommendationer i derivatinstrument, innehåller våra rekommendationer föreslagen inträdeskostnad, lösenpris och löptid. I rekommendationer gällande valutamarknaden använder vi optioner endast som för att ta ställning till marknadsutvecklingens riktning och volatilitet, med begränsningen att vi inte rekommenderar nettoförsäljning av optionaltitet. Detta innebär att vi endast rekommenderar strukturer som har en fastslagen maximal förlust.

Analytikerns intyg

Analytikern(a) som är ansvarig(a) för innehållet i detta dokument intyggar att det reflekterar deras personliga åsikt/er om de företag och värdepapper som de täcker. Detta oavsett om det kan finnas sådana intressekonflikter som det refereras till nedan.

Analyserna är självständiga och baseras endast på publik tillgänglig information.

Utgivare, distribution och mottagare

Detta dokument har sammanställts av Makro Research analytiker på LC&I och ges ut av affärsrådet Swedbank LC&I inom Swedbank AB (publ) ("Swedbank"). Swedbank AB står under tillsyn av Finansinspektionen i Sverige.

Distributörerna har inte rätt att göra några ändringar i dokumentet innan distribution.

I Finland distribueras dokumentet av Swedbanks filial i Helsingfors, som står under tillsyn av Finlands finansiella tillsynsmyndighet (Finanssivalvonta).

I Norge distribueras dokumentet av Swedbanks filial i Oslo, som står under tillsyn av Norges finansiella tillsynsmyndighet (Finanstilsynet).

I Estland distribueras dokumentet av Swedbank AS, som står under tillsyn av Estlands finansiella tillsynsmyndighet (Finantsinspektsioon).

I Litauen distribueras dokumentet av "Swedbank" AB, som står under tillsyn av Republiken Litauens centralbank (Lietuvos bankas).

I Lettland distribueras dokumentet av Swedbank AS, som står under tillsyn av Finans- och kapitalmarknadsinspektionen i Lettland (Finanšu un kapitāla tirgus komisija).

I USA distribueras dokumentet av Swedbank och i vissa fall av Swedbank Securities U.S. LLC ("Swedbank LLC") som ikläder sig ansvar för innehållet. Dokumentet får endast distribueras till institutionella investerare. Om du inte är en institutionell investerare får du ej agera utifrån, reproducera eller lita på detta dokument. Institutionella investerare i USA som får detta dokument, och som önskar genomföra en transaktion i något av de värdepapper som nämns i dokumentet, ska endast göra detta via Swedbank LLC. Swedbank LLC är en USA-baserad broker-dealer, registrerad hos "the Securities and Exchange Commission", och medlem i "the Financial Industry Regulatory Authority" samt "the Securities Investor Protection Corporation". Swedbank LLC är en del av Swedbank. För viktiga upplysningar i USA, hänvisas till: <http://www.swedbanksecuritiesus.com/disclaimer/index.htm>

I Storbritannien får detta dokument endast distribueras till "relevanta personer". De som ej är "relevanta personer" får ej agera utifrån eller lita på detta dokument. Endast "relevanta personer" får ges tillgång till och delta i de investeringar eller investerings-aktiviteter som nämns i detta dokument.

Med "relevanta personer", avses personer som:

- Har yrkeserfarenhet av den typ av investeringar som avses i artikel 19(5) i the Financial Promotions Order.
- Är personer som avses i artikel 49(2)(a) till (d) i the Financial Promotion Order ("high net worth companies, unicorporated associations etc").
- Är personer till vilka en inbjudan eller uppmaning att delta i investeringsaktiviteter (i enlighet med avsnitt 21 i the Financial Services and Markets Act 2000) – i samband med utgivning eller försäljning av värdepapper – annars lagligen kan kommuniceras, direkt eller indirekt.

Ansvarsbegränsningar

All information i detta dokument är sammanställt i god tro från källor som anses vara tillförlitliga. Swedbank påtar sig dock inte något ansvar för dess fullständighet eller riktighet. Du rekommenderas därför att bilda dig din egen uppfattning och inte enbart förlita dig på information från detta dokument.

Observera att analysen kan vara subjektiv. Analytikern baserar sin analys på den information som finns tillgänglig just nu och att analytikern kan ändra åsikt om förutsättningarna förändras. Om analytikern ändrar åsikt eller om en ny analytiker med en annan åsikt blir ansvarig för bevakning, strävar vi efter att informera om detta så snart det är möjligt med tanke på eventuella regleringar, lagar, interna procedurer eller andra omständigheter.

Detta dokument är framställt i informationssyfte för allmän spridning till behöriga mottagare och är inte avsett att vara rådgivande. Dokumentet utgör inte ett erbjudande om att köpa eller sälja finansiella instrument.

Swedbank påtar sig inte något ansvar för direkt eller indirekt förlust eller skada av vad slag det än må vara, som grundar sig på användande av detta dokument.

Intressekonflikter

På Swedbank LC&I har interna riktlinjer implementerats för att säkerställa integriteten och oberoendet av analytikerna på Swedbank Makroanalys.

Riktlinjerna innehåller regler för, men inte begränsat till: kontakter med de företag som bevakas; personligt engagemang i de bolag som bevakas; deltagande i investment banking verksamhet och tillsyn och granskning av research produkter. Till exempel:

- Research produkter baseras enbart på publik information.
- Analytikerna tillåts i allmänhet inte ha några innehav eller positioner (långa eller korta, direkt eller via derivat) avseende aktier eller aktierelaterade instrument i företag de analyserar.
- Ersättningen till personalen inom Makro Research kan innefatta diskretionära utmärkelser baserade på företagets totala intäkter, inklusive intäkter för investment banking. Dock ska ingen sådan personal få ersättning baserat på specifika investment banking transaktioner.

Mångfaldigande och spridning

Investeringsrekommendationer uppdateras normalt sätt två gånger per månad. Materialet får inte mångfaldigas utan Swedbank LC&I:s medgivande. Dokumentet får inte spridas till fysiska eller juridiska personer som är medborgare eller har hemvist i ett land där sådan spridning är otillåten enligt tillämplig lag eller annan bestämmelse.

Mångfaldigad av Swedbank Large Corporates & Institutions, Stockholm.

Adress

Swedbank LC&I, Swedbank AB (publ), SE-105 34 Stockholm
Besöksadress: Malmskillnadsgatan 23, 111 57 Stockholm